

ACHILLE MBEMBE • Zenci Aklın Eleştirisi

ACHILLE MBEMBE 1957'de Kamerun'da doğdu. Tarih lisans ve yüksek lisans eğitimini ülkesinde gördü. Tarih doktorası ve siyaset bilimi yüksek lisansını Paris'te aldı. Afrika tarihi ve politikaları uzmanlığının yanında, günümüzün önde gelen post-kolonyal yaklaşım kuramcılarından. ABD'de birçok üniversitede ders verdi. Senegal'in başkenti Dakar'da, Afrika'da Sosyal Bilimler Gelişmesi Konseyi'ni yönetti. Halen Güney Afrika'da Johannesburg Witwatersrand Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü'nü yönetiyor. *Zenci Aklın Eleştirisi* dışında yayımlanmış kitapları: *Afriques indociles: christianisme et pouvoir d'Etat en société postcoloniale* (1988), *La naissance du maquis dans le Sud-Cameroun* (1998), *De la postcolonie* (2000), *Sortir de la grande nuit. Essai sur l'Afrique décolonisée* (2010), *La politique de l'inimitié* (2018).

Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes d'aide à la publication de l'Institut français.

Bu eser, Institut Français kurumunun yayına destek programından yararlanmıştır.

Critique de la raison nègre

© 2013 Editions La Découverte, Paris

İletişim Yayınları 2824 • Politika Dizisi 198

ISBN-13: 978-975-05-2743-2

© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2019, İstanbul

EDITÖR Ahmet İnel

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ACHILLE MBEMBE

Zenci Aklın Eleştirisi

Critique de la raison nègre

ÇEVİRENLER

Özge Arasan Simon - Volkan Çandar

*Sarah, Léa ve Ariel
ve sonra Jolyon ve Jean için (†)*

“...bu insan kafaları, bu kesilmiş kulaklar, bu yanmış evler, bu gotik istila, bu dumanı tüten kan, kılıçtan geçirilip buharlaşmış bu şehirler, bunlardan o kadar ucuza kurtulamayacağız.”

– AIMÉ CÉSAIRE, *Sömürgecilik Üzerine Söylev*

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Dünyanın Zenci Geleceği	11
Baş döndürücü bileşim.....	13
Gelecekte ırk.....	19

1 Irk Öznesi	25
Düzmece hikâyeler ve zihnin kapanması.....	26
Yeniden hassas ayar.....	40
İsim olarak “zenci”.....	47
Görünümler, gerçeklik ve simülakrlar.....	57
Etrafını çevirme mantığı.....	62

2 Düş Kuyusu	65
Ertelenmiş bir insanlık.....	65
Atama, içselleştirme ve ters yüz etme.....	68
Beyazın Zencisi ve zencinin Beyazı.....	72
İsmin paradoksları.....	79
Dünyanın <i>kolossos</i> 'u.....	85
Dünyanın bölüştürülmesi.....	86
Ulusal-kolonyalizm.....	95
Uçarıklık ve egzotizm.....	102
Kendini körleştirme.....	106
Dostluğun sınırları.....	112

3 Farklılık ve Kendi Kaderini Tayin Hakkı	117
Liberalizm ve ırksal karamsarlık.....	118
Diğerleri gibi bir insan mı?.....	126
Evrensel ve özel.....	130
Gelenek, bellek ve yaratış.....	136
Dünyaların dolaşımı.....	140
4 Küçük Sır	149
Despot hikâyeleri.....	150
Esrarengiz ayna.....	159
Metanın erotizmi.....	163
Zenci zaman.....	172
Bedenler, heykeller, büstler.....	179
5 Köleye Ölüm Ayini	185
Çokluk ve fazlalık.....	186
Enkaz insan.....	191
Köle ve hortlak hakkında.....	195
Yaşam üzerine ve iş üzerine.....	202
6 Öznenin Tetkiki	211
Sahip ve Zencisi.....	211
Irklar mücadelesi ve kendi kaderini tayin etme.....	214
İnsanlığa tırmanış.....	217
Büyük çatırtı.....	225
Sömürgeleştirilenin özgürleştirici şiddeti.....	231
Şan bulutu.....	237
Demokrasi ve ırkın şiirselliği.....	240

SONSÖZ

Sadece Bir Tek Dünya Var	249
---------------------------------------	-----

KAYNAKÇA	257
-----------------------	-----

Dünyanın Zenci Geleceği

Avrupa artık dünyanın ağırlık merkezi olmaktan çıkmışken ve tarih ve olaylar bize doğru yönelirken, bu kitabı, birçok kolları olan bir nehir tarzında yazmak istedim. Zaten, olan biten veya çağımızın temel deneyimi sonuçta bu. Buradan doğacak etkilerin tümünün ne olacağını hesaplama ve bundan çıkarılacak bütün sonuçlar konusunda, işin daha henüz başındayız.¹ Dahası, bu bilgi bize neşe içinde verilmiş, bizi hayrete veya daha ziyade bir can sıkıntısına sürüklemiş olsa da, kesin olan bir şey var: bu mevki kaybetme durumu, eleştirel düşünce için yeni olanaklara kapı açıyor – ama aynı zamanda tehlikeler de barındırıyor. Bu deneme de kısmen bunu incelemeyi amaçlıyor.

Bu tehlikelerin ve olanakların tam anlamıyla neyi kapsadığını kavramak için, Avrupa tarihinin en başından en sonuna ka-

1 Dipesh Chakrabarty, *Provincializing Europe. Postcolonial Thought and Historical Difference*, Princeton University Press, Princeton, 2000 [Avrupa'yı taşralaştırmak: postkolonyal düşünce ve tarihsel farklılık, çev. İlker Cörüt, BÜ Yayınevi, 2012]; Jean Comaroff ve John L. Comaroff, *Theory from the South Or, How Euro-America Is Evolving Toward Africa*, Paradigm Publishers, Londra, 2012, özellikle giriş bölümü; Arjun Appadurai, *The Future as Cultural Fact. Essays on the Global Condition*, Verso, Londra, 2013; Kuan-Hsing Chen, *Asia as Method. Toward Deimperialization*, Duke University Press, Durham, 2010; Walter D. Mignolo, *The Darker Side of Western Modernity. Global Futures, Decolonial Options*, Duke University Press, Durham, 2011.

dar, Avrupa düşününün, kimliği aynı dünyaya karşılıklı aidiyet (eş-aidiyet) olarak değil aynıının aynıyla ilişkisi, varlığının ortaya çıkması ve öncelikle kendi varlığında, ya da hatta kendi aynasında belirmesi olarak kavrama eğilimi taşıdığını hatırlatmaya bile gerek yok.² Buna karşılık, özkurgu ya da kendine hayranlık, hatta sınır çizme mantığının doğrudan sonucunun Zencinin ve ırkın Avrupa toplumlarının tahayyülünde sadece aynı şeyi ifade etmiş olduğunu anlamak da önem taşımaktadır.³ Zencinin ve ırkın modern bilgi ve söylemde “insan” (ve dolayısıyla “insanlık” ve “insaniyet”) konusunda çığ bir yoğunluğun ve iğrenmenin simgesi, ilkel, ağır, can sıkıcı, bozuk bir belirtme olarak ortaya çıkışları aynı zamanda veya en azından birbirine paralel gerçekleşti. 18. yüzyıl başından beri, modern bilgi –ve de yönetim– projesinin üzerinde ortaya serildiği (itiraf edilmeyen ve çoğu zaman inkâr edilen) yeraltını veya karmaşık çekirdeği birlikte oluşturuyorlar. Hem biri, hem diğeri, moderniteyi yaratacak olan hezeyanın ikiz kardeşlerini temsil ediyorlar (Bölüm 1 ve 2).

O halde bu hezeyan neye dayanıyor? En temel göstergeleri nelerdir? Öncelikle, Zencinin, hiçbir şey anlamadığında, daha da önemlisi hiçbir şey anlamak istenmediğinde, hiçbir şey görülmediğinde görülen şu kişi (hatta) olmasına dayanıyor. Zenci, göze görüldüğü her yerde, duygusal dinamikleri açığa çıkartıyor ve her seferinde akıl sisteminin kendisini sına tabi tutan akıl dışı bir taşkınlığa neden oluyor. İkinci olarak, kimsenin –ne o ismi yaratmış olanların, ne bu ismi taşıyanların hiçbirinin– bir Zenci olmayı veya yaşamlarında böyle muamele görmeyi arzu etmeyecekleri olgusuna dayanıyor. Dahası, Gilles Deleuze’ün vurguladığı gibi, “hezeyanda her zaman bir Zenci, bir Yahudi, bir Çinli, bir Büyük Moğol, bir Ar-

2 Bu davranışın içsel gerilimleri ve karmaşıklığı üzerine, bkz. Srinivas Aravamudan, *Enlightenment Orientalism. Revisiting the Rise of the Novel*, University of Chicago Press, Chicago, 2012.

3 William Max Nelson, “Making men: Enlightenment ideas of racial engineering”, *American Historical Review*, cilt 115, sayı 2, 2010, s. 1364-1394; James Delbourgo, “The Newtonian slave body: racial Enlightenment in the Atlantic world”, *Atlantic Studies*, cilt 9, sayı 2, 2012, s. 185-207; Nicholas Hudson, “From nation to race: the origins of racial classification in eighteenth-century thought”, *Eighteenth-Century Studies*, cilt 29, sayı 3, 1996, s. 247-264.

yan vardır”, çünkü hezeyanı oluşturan, başka şeylerin yanında, esas olarak ırklardır.⁴ Özellikle Avrupa-Amerikan dünyaları, bedeni ve canlı varlığı bir görünüme, ten ve renk işine indirgeyerek, tene ve renge biyolojik temelli bir kurgu statüsü atfederek, Zenci ve ırkı, aynı ve tek bir figürün iki yüzüne, deliliğin kayda geçmiş haline dönüştüreceklerdi.⁵ Irk, hem doğuştan gelen, hem maddi ve hem de muhayyel bir kategori olarak çalışan ırk, geçmiş yüzyıllar boyunca, birçok felaketin kaynağı, birçok benzeri görülmemiş ruhsal yıkımın ve sayısız cinayet ve katliamın sebebi oldu.⁶

Baş döndürücü bileşim

Bu baş döndürücü bileşimin özgeçmişini üç zaman kesiti belirleyecektir. Birincisi, Atlantik köle ticareti (15.-19. yüzyıllar) sayesinde Afrika kökenli erkek ve kadınların, insan-meta, insan-mal ve insan-paraya dönüştürüldüğü örgütlü yağmacılık.⁷ Görünüş zindanına hapsedilmiş halde, artık onlara düşmanca davranan başkalarına aittirler. Bunun sonucunda, artık ne bir isme, ne de kendilerine ait bir dile sahiplerdi. Yaşamları ve emekleri artık bundan böyle birlikte yaşamaya mahkûm oldukları kişilere aitti, ama onlarla insanlar arası ilişkide bulunmaları da yasaktı. Bunlara rağmen gene de etkin özneydiler.⁸ İkinci zaman kesiti, yazının doğuşuna tekabül ediyor ve Zencilerin, başkaları ta-

4 Gilles Deleuze, *Deux régimes de fous. Textes et entretiens, 1975-1995*, Minuit, Paris, 2003, s. 25.

5 Miriam Eliav-Feldon, Benjamin Isaac ve Joseph Ziegler, *The Origins of Racism in the West*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.

6 Frantz Fanon, *Peau noire, masques blancs*, in *Œuvres*, La Découverte, Paris, 2011 [1952] [*Siyah Deri Beyaz Maske*, çev. Cahit Koytak, Seçkin Yayıncılık, 1988]; William Bloke Modisane, *Blame Me on History*, Dutton, New York, 1963.

7 Walter Johnson, *Soul by Soul. Life Inside the Antebellum Slave Market*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1999; Ian Baucom, *Specters of the Atlantic. Finance Capital, Slavery, and the Philosophy of History*, Duke University Press, Durham, 2005.

8 Bu tartışmalar için, Bkz. John W. Blassingame, *The Slave Community. Plantation Life in the Antebellum South*, Oxford University Press, New York, 1972; Eugene D. Genovese, *Roll, Jordan, Roll. The World the Slaves Made*, Pantheon Books, New York, 1974.

rafından ele geçirilmiş bu yaratıkların, artık kendilerine ait bir dil kullanmaya başlayarak, kendi özgün izlerinden hareketle, yaşayan dünyanın bir parçası olacak bir statü talep ettikleri, 18. yüzyıl sonlarında başlıyor.⁹ Bu dönem, sayısız köle başkaldırıları ve Haiti'nin 1804'te bağımsızlığıyla, köle ticaretinin yasaklanması mücadeleleriyle, Afrika'da kolonyalizmden çıkışla ve Amerika Birleşik Devletleri'nde medeni haklar için verilen mücadelelerle devam edip, 20. yüzyılın son yıllarında Apartheid'in sona erdirilmesiyle sonucuna ulaştı. Üçüncü zaman kesiti (21. yüzyılın başı), piyasaların küreselleşmesine, dünyanın neoliberalizmin ve giderek karmaşıklaşan finansal ekonomi, elektronik ve sayısal teknolojiler ve post-imparatorluk askerî yapılanmasının himayesi altında özelleşmesine denk geliyor.

Neoliberalizmden, insanlık tarihinin Silisyum sanayii ve sayısal teknolojilerin hâkimiyetine girdiği bir dönemini anlamak gerekir. Neoliberalizm, kısa zaman diliminin para biçiminin yaratıcı gücüne dönme aşamasında olduğu çağdır. Sermaye azami kaçış seviyesine ulaştığından, bir tırmanış hareketi devreye girdi. Bu, “dünyada yaşanan bütün olayların ve bütün durumların piyasada bir değere sahip olduğu (olabildiği)” görüşüdür.¹⁰ Bu hareket, aynı zamanda, farksızlık üretmesiyle, toplumsal yaşamı belirli ölçütler, kategoriler ve rakamlarla delicesine kodlamakla ve dünyayı bir işletme mantığıyla rasyonalize edebileceğini iddia eden soyutlayıcı çeşitli uygulamalarla ayırt ediliyor.¹¹ Çifte bir ölümcüllüğün karabasamı içinde, sermaye

9 Dorothy Porter, *Early Negro Writing, 1760-1837*, Black Classic Press, Baltimore, 1995. Özellikle, John Ernest, *Liberation Historiography. African American Writers and the Challenge of History, 1794-1861*, University of North Carolina Press, Chapel Hill, 2004 ve Stephen G. Hall, *A Faithful Account of the Race. African American Historical Writing in Nineteenth-Century America*, University of North Carolina Press, Chapel Hill, 2009. Antiller hakkında özellikle, Bkz. Patrick Chamoiseau ve Raphaël Confiant, *Lettres créoles, tracées antillaises et continentales, 1635-1975*, Hatier, Paris, 1991. Devamı için, bkz. S. E. K. MqHayi, *Abantu Besizwe. Historical and Biographical Writings, 1902-1944*, Wits University Press, Johannesburg, 2009; Alain Ricard, *Naissance du roman africain, Félix Couchouro (1900-1968)*, *Présence africaine*, Paris, 1987.

10 Joseph Vogl, *Le Spectre du capital*, Diaphanes, Paris, 2013, s. 152.

11 Bkz. Béatrice Hibou, *La Bureaucratiation du monde à l'ère néolibérale*, La Découverte, Paris, 2012.

ve özellikle mali sermaye, hem amaçları hem araçları bakımından, kendini artık sınırsız olarak tanımlıyor.¹² Sadece kendine özgü zaman akışını dayatmakla kalmıyor. “Bütün nesep ilişkilerinin üretimini” kendi hesabına geçirmiş olduğundan, yapısal olarak çözümü imkânsız bir dizi sonu olmayan borçlanmalarla “kendi kendine” çoğalmaya çalışıyor.¹³

Artık eskisi gibi statü olarak emekçiler yok. Sadece iş göçerleri var. Eğer geçmişte bireyin dramı sermaye tarafından sömürülmek idiyse, bugün çokluk için trajedi artık sömürülemez bile olma durumunda olmak, sermayenin artık hiç ihtiyaç duymadığı, bir kenara terk edilmiş “fuzuli insanlık” içinde sürgün nesnesi olmaktır. Nörobilim ve nöro-ekonomiye ait bilişsel modellerle sanal ve sayısal belleğe dayanan ruhsal yaşamın bugüne kadar görülmemiş bir biçimi ortaya çıkmakta. Ruhsal otomatizmler ve teknolojik otomatizmler artık tek ve aynı bir grup oluşturuyorlar. “Kendisinin sahibi”, her şekle girebilen ve çağın kendisinin önüne çıkardığı yeni durumlarla devamlı olarak kendini yeniden biçimlendiren yeni bir insan öznesi kurucusu yerleşiyor.¹⁴

Piyasa ve borç dünyasının öznesi bu yeni insan, kendini doğal rastlantının saf bir ürünü olarak görüyor. Hegel’in dediği gibi, içerik ne ise o kılığa bürünebilecek bu bir tür “hemen hazır soyut biçim”, imge medeniyetinin ve bu medeniyetin gerçeklikler ve kurgular arasında ilişkiler kurmasının tipik bir özelliğidir.¹⁵ Diğerleri gibi bir hayvan olarak, koruyabileceği veya kurtarabileceği kendine ait hiçbir öze sahip değildir. Biyolojik ve genetik yapısının değişmesinin karşısında, *a priori*, hiçbir sınır yoktur.¹⁶

12 Bkz. Joseph Vogl, *a.g.e.*, s. 166 ve devamı.

13 *a.g.e.*, s. 183, 170.

14 Bkz. Roland Gori ve Marie-José Delvolgo, *Exilés de l'intime. La médecine et la psychiatrie au service du nouvel ordre économique*, Paris, Denoël, 2008.

15 Bu yaklaşım için bkz. Francesco Masci, *L'Ordre règne à Berlin*, Éditions Allia, Paris, 2013.

16 Bkz. Pierre Dardot ve Christian Laval, *La Nouvelle Raison du monde. Essai sur la société néolibérale*, La Découverte, Paris, 2009 [*Dünyanın yeni aklı. Neoliberal toplum üzerine deneme*, çev. Işık Ergüden, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. Ayrıca bkz. Roland Gori, “Les dispositifs de réification de l'humain (entretien avec Philippe Schepens)”, *Semen. Revue de sémio-linguistique des tex-*

İlk sanayileşme döneminin trajik ve yabancılaşmış öznesinden birçok açıdan farklıdır. Öncelikle, kendi arzusuna hapsolmuş bir kişidir. Kendi zevki açısından, özel yaşamını kamuya açık bir şekilde tekrardan inşa etme ve bunu herhangi bir pazarda meta olarak kullanıma açmaya hazır olma kapasitesine neredeyse tamamen bağımlıdır. Hayvan olmasının (yaşamının devamlılığına yönelik biyolojik üremesi) ve bir şey olmasının (bu dünyanın nimetlerinden yararlanma) kendine has çifte tedirginliğine teslim olmuş nöro-ekonomik özne olarak bu *şey-insan*, *makine-insan*, *kural-insan* ve *akı-insan*, sahip olduğu yarar paylarını optimal kılmak için kendisini doğrudan doğruya kullandırmaktan ve başkalarını kullanılır kılmaktan hiç kaygı duymaksızın, her şeyden önce, piyasa kurallarına göre hayatını düzenlemeye çalışıyor. Yaşam boyu çıraklığa, esnekliğe, kısa zamanın hâkimiyetine mahkûm olmuş olması nedeniyle başka biri olması için kendisine yapılan sürekli tembihlere cevap verebilmek adına eriyebilir ve yıpranabilir özne durumuna sarılmak zorundadır.

Dahası, neoliberalizm, uzun zaman birbirinden zorlukla uzak tutulabilen kapitalizmin ve animizmin, sonuçta bir olmaya evrildiği çağı ifade ediyor. Sermayenin döngüsü bir imgeden diğerine giderken, artık imge itkisel enerjilerin bir ivme etmeni haline geldi. Kapitalizm ve animizmin birbiriyle muhtemel kaynaşması, ırk ve ırkçılık konusunda gelecekteki algılarımız üzerinde tayin edici olacak birçok sonuç doğurmaktadır. İlkın, kapitalizmin ilk zamanlarında yalnızca zenci kölelerin maruz kaldığı sistematik tehlikeler, artık bütün alt insanlıklar için norm haline gelmemişse bile, hepsinin payına düşeni oluşturmaktadır. İkincisi, zenci olma koşulunun bu evrenselleşme eğilimi, yepyeni emperyal pratiklerin ortaya çıkmasıyla at başı gidiyor. Bunlar, köleci el koyma ve talan mantığından beslendiği kadar, sömürgeci işgal ve sömürü mantığından da, hatta önceki zamanlarda yaşanan iç savaşlar ve çapulculuklardan da besleniyorlar.¹⁷ İşgal etmek ve ayaklanmaları bastırmak amaçlı savaşlar, sadece düşmanı kova-

tes et discours, sayı 30, 2011, s. 57-70.

17 Okuma, Françoise Vergès, *L'Homme prédateur. Ce que nous enseigne l'esclavage sur notre temps*, Albin Michel, Paris, 2011.

lamak ve yok etmeyi hedeflemezler. Aynı zamanda, zamani bölümlenme ve mekânı küçük parçalara dönüştürme amacı güderler. İşin bir bölümü gerçeğin kurguya ve kurgunun da gerçeğe dönüştürülmesi olduğu için, askerî hava harekâtları, altyapıların tahrip edilmesi, saldırılar ve yaralanmalar, imgelerin toplu seferberliğiyle el ele yürümeye başlar.¹⁸ Bunlar bundan böyle, katıksız olmak isteyen bir şiddet mekanizmasının parçasıdır.

Öte yandan, el koyma, talan, sömürme ve asimetrik savaşlar, dünyanın yeniden Balkanlaştırılması ve bölgeleşme uygulamalarının yoğunlaşmasıyla el ele yürür. Bölgeleşmeden ekonomi ve biyolojinin daha önce yaşanmamış bir suç ortaklığını anlamak gerekir. Somut olarak ifade etmek gerekirse, bu suç ortaklığı ifadesini sınırların askerileştirilmesi, toprakların parçalanması, paylaşılması ve ayrıştırılmasıyla bulur. Bu suç ortaklığı, var olan devletler içinde, az çok özerk bölgeler şeklinde, bazen ulusal egemenliğin her biçiminden azade, fakat farklı birçok parçalı bölüklü otorite ve özel silahlı gücün gayriresmî yasalarına tabi veyahut insani yardım bahanesi veya amacıyla oralara yerleşmiş uluslararası oluşumların ya da sadece yabancı askerî kuvvetlerin vesayeti altında da kendini gösterir.¹⁹ Bu bölgeleştirme uygulamaları, genellikle sınır ötesi baskı ağıyla, insan topluluklarının ideolojik denetimiyle, yerel gerillalara karşı savaşmak üzere tutulmuş paralı askerlerle, “avcı komandolar”ın

18 Bkz. Stephen Graham'ın çalışmaları, *Cities Under Siege. The New Military Urbanism*, Verso, Londra, 2010 [Kuşatılan şehirler: yeni askeri kentçilik, çev. Levent Aydeniz, NotaBene Yayınları, 2013]; Derek Gregory, “From a view to a kill. Drones and late modern war”, *Theory, Culture & Society*, cilt 28, sayı 7-8, 2011, s. 188-215; Ben Anderson, “Facing the future enemy. US counterinsurgency doctrine and the preinsurgent”, *a.g.e.*, de., s. 216-240; ve Eyal Weizman, *Hollow Land. Israel's Architecture of Occupation*, Verso, Londra, 2011 [Oyuk topraklar: İsrail'in işgal mimarisi, çev. Emre Can Ercan, Açılım Kitap, 2016].

19 Alain Badiou, “La Grèce, les nouvelles pratiques impériales et la ré-invention de la politique”, *Lignes*, Ekim 2012, s. 39-47. Ayrıca bkz. Achille Mbembe, “Necropolitics”, *Public Culture*, cilt 15, sayı 1, 2003; Naomi Klein, *La Stratégie du choc. La montée d'un capitalisme du désastre*, Actes Sud, Arles, 2008 [Şok doktorini: Felaket kapitalizmin yükselişi, çev. Selim Özgül, Agora Kitaplığı, 2010]; Adi Ophir, Michal Givoni, Sari Hanafi (der.), *The Power of Inclusive Exclusion. Anatomy of Israeli Rule in the Occupied Palestinian Territories*, Zone Books, New York, 2009; Eyal Weizman, *a.g.e.*

(Cezayir savaşında kullanılan Fransız komandalara verilen ad – ç.n.) oluşturulmasıyla, kitle halinde tutuklamalara başvurulmasıyla, işkence ve yargısız infazla el ele yürür.²⁰ Bölgelere ayırma uygulamaları sayesinde bir “düzensizlik emperyalizmi” yıkımlar üretir ve hemen hemen her yerde anarşiden beslenerek istisnai koşulları artırır.

Yabancı şirketler, büyük güçler ve yerel hâkim sınıflar, imar gerekçeli anlaşmalarla ve güvenliği temin ve düzensizlikle savaş bahanesiyle köleleştirilmiş ülkelerde ülke zenginliklerini ve yer altı kaynaklarını yağmalyorlar. Çok büyük servetlerin özel çıkarlara aktarılmasıyla, geçmişteki mücadelelerin sermayenin elinden kopardığı zenginliklerin giderek artan bir bölüme el konmasıyla, borç ödemelerinde belirsizleşmeyle, sermayenin zulmü, yapısal olarak borçlu insanlardan oluşan yeni bir sınıfın belirlediği Avrupa'nın kendisi de dahil olmak üzere, herkesi vurmakta.²¹

Kapitalizm ve animizmin birbiri içinde muhtemel erimesi konusunda daha da belirleyici bir gösterge, insanların hareketli nesnelere, sayısal verilere ve kodlara dönüşmesi kuvvetli ihtimalidir. Zenci ismi, insanlık tarihinde ilk kez, sadece kapitalizmin ilk çağlarında (her türden tahribat, kendi kaderini tayin etmek ve özellikle geleceği ve zamanı, mümkün olanın bu iki örüntüsünü belirlemek iradesinden mahrum bırakılma) Afrika kökenli insanlara atfedilen bir şeye gönderme yapmıyor. İşte bu yeni yıpranabilirliği, bu eriyebilirliği, bunların yeni varoluş kuralı olarak kurumlaşmalarını ve bütün dünyaya yayılmalarını, *dünyanın zenci geleceği* diye adlandırıyoruz.

20 David H. Ucko, *The New Counter insurgency Era. Transforming the US Military for Modern Wars*, Georgetown University Press, Washington, DC, 2009; Jeremy Scahill, *Blackwater. The Rise of the World's Most Powerful Mercenary Army*, Nation Book, New York, 2007 [*Blackwater: dünyanın en güçlü paralı asker ordusunun yükselişi*, çev. Meral Delikara Üst, April Yayıncılık, 2010]; John A. Nagl, *Learning to Eat Soup with a Knife. Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, Chicago University Press, Chicago, 2009; Grégoire Chama-you, *Théorie du drone*, La Fabrique, Paris, 2013.

21 Maurizio Lazzarato, *La Fabrique de l'homme endetté*, Amsterdam, Paris, 2011 [*Borçlandırılmış insanın imali: neoliberal durum üzerine deneme*, çev. Murat Erşen, AçılımKitap, 2014].